

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि समकालीन प्रश्न

संपादक : प्रा. प्रवीण घोडेस्वार

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
आणि
समकालीन प्रश्न

■
संपादक
प्रा. प्रवीण घोडेस्वार

ज्ञानगंगा धरोपरी

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि समकालीन प्रश्न/१

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि समकालीन प्रश्न

■ कुलगुरु

प्रा. डॉ. माणिकराव साळुंखे

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

■ संपादक

प्रा. प्रवीण घोडेस्वार

मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा,
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

■ डॉ. शरणकुमार लिंबाळे

संचालक,

मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा,
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

■ प्रकाशक

डॉ. प्रकाश अतकरे

कुलसचिव,

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

■ निर्मिती

आनंद यादव

निर्मिती अधिकारी, ग्रंथनिर्मिती केंद्र,
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

■ अक्षरजुळणी व सजावट

बाबा जाधव

७ प्लस डिझाईन हब, पाथर्डी फाटा, नाशिक - ४२२ ००९

■ मुखपृष्ठ

श्री. अविनाश भरणे

ग्राफिक्स आर्टिस्ट, ग्रंथनिर्मिती केंद्र,
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

■ मुद्रक

नरेंद्र शाळिग्राम

रिप्लिका प्रिंटेर्स, २, चिटको सेंटर, वकीलवाडी, नाशिक - ४२२ ००९

■ प्रकाशन क्रमांक : 2137

ISBN: 978-81-8055-379-0

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि समकालीन प्रश्न/२

१७. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे स्त्री मुक्तीविषयक विचार/
श्रीमती प्रेमलता दाभाडे/३२०

■ दलित साहित्याचे वैश्विक स्वरूप

१. डॉ. आंबेडकर आणि दलित साहित्य/
प्रा. मयूर बंडू लहाने/३३०
२. डॉ. आंबेडकर यांचे विचार आणि दलित साहित्य/
प्रा. नारायण पाटील/३३५

■ डॉ. आंबेडकरांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे विविध पैलू

१. भारतरत्न डॉ. बी. आर. आंबेडकर एक प्रच्छन्न अर्थतज्ज्ञ/
प्रा. डॉ. जे. एफ. पाटील/३४३
२. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि भाषावार प्रांतरचना/ प्रा. डॉ.
सारीपुत्र तुपुरे/३५०
३. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक व सामाजिक विकासाचे
प्रतिमान/ डॉ. उमेश राजदेकर/३६१
४. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या आर्थिक विचारांची प्रासंगिकता व
जागतिकीकरणानंतर आदिवासी समाज/ डॉ. सुरेश देशमुख/३६७
५. अर्थतज्ज्ञ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर/ मनीषा भट्ट खरे/३७२
६. भारतीय राज्यघटनेच्या विकसनात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या
विद्याभ्यासाचे उपयोजन/डॉ. संजीवनी राजेश महाले/३७८
७. डॉ. आंबेडकर, सेक्युलॅरिझम आणि भारतीय राजकारण/
सचिन गरुड/३८५
८. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर राष्ट्रनिष्ठा आणि धर्मांतर/
प्रा. अनिल भीमराव पाटील/३९३

भारतीय राज्यघटनेच्या विकसनात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विद्याभ्यासाचे उपयोजन

डॉ. संजीवनी राजेश महाले

सारांश

भारतीय संविधानाच्या प्रास्ताविकामध्ये भारत एक सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष, लोकशाही गणराज्य घडविण्यासाठी प्रत्येक नागरिकास न्याय, स्वातंत्र्य, संधीची समानता प्राप्त करून देणे, व्यक्तीच्या प्रतिष्ठेबरोबरच राष्ट्राची एकता आणि एकात्मता राखण्यासाठी बंधुता निर्माण करणे असा सर्वसमावेशक विचार डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांनी मांडलेला आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी भारतीय संविधानाची मोजक्या शब्दांत, चपखल आणि अचूक मांडणी केली. त्यांचे अवांतर वाचन, भारतीय आणि पाश्चात्य भाषांवरील प्रभुत्व वाचलेला मजकूर दृश्य व प्रतिमेच्या स्वरूपात पाहण्याची क्षमता, मूलभूत संदर्भांचे वाचन, विश्लेषण क्षमता, टिपणे काढण्याची वैशिष्ट्यपूर्ण पद्धती विविध विषयांची एकमेकांशी सांगड आणि ज्ञानाचे उपयोजन असे अभ्यासाचे अनेकविध पैलू त्यांच्यात होते. आजच्या माहिती संप्रेषण तंत्रविज्ञानाच्या काळातही त्यांची ही अभ्यास पद्धती अत्यंत उपयुक्त आहे. त्यांच्या या विद्या अभ्यासाच्या पद्धतीचे प्रतिबिंब भारतीय संविधानात दिसून येते. हे संविधान भारतातील प्रत्येक नागरिकाला मार्गदर्शक ठरत आहे. जागतिकी स्तरावर विविध करारांसाठी हे संविधान मार्गदर्शक ठरत आहे.

मुख्य शब्द - भारतीय राज्यघटना, विद्या अभ्यासाचे उपयोजन.

भारतातील धर्मनिहाय / जातनिहाय शैक्षणिक स्थिती

डॉ. आंबेडकरांनी बहिष्कृत हितकारिणी सभेतर्फे सायमन कमिशनपुढे २९ मे १९२८ रोजी सादर केलेल्या अहवालात जातनिहाय भारतातील शैक्षणिक स्थितीबाबत माहिती दिली आहे. सरकारच्या या धोरणामुळे अस्पृश्यांसाठी १८५५ पर्यंत एकही शाळा उघडली गेली नाही. पण काही वर्षांनी सरकारने अस्पृश्यांना शिक्षण देण्याचे ठरविले आणि शाळा सुरू केल्या. १८८१-८२

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि समकालीन प्रश्न/३७८